

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України

«Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення»

Мета: визначення правових, економічних та організаційних засад загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення в Україні, які дозволять забезпечити необхідні регулятивні та організаційні умови для запровадження другого рівня системи пенсійного забезпечення та встановлення повноважень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на здійснення функцій державного регулювання, нагляду і контролю за установами накопичувальної системи пенсійного забезпечення.

1. Підстава розроблення проекту акта

Проект Закону України «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» (далі – законопроект) розроблено на виконання пунктів 1, 3 та 4 Плану заходів із запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на 2017 - 2018 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2017 р. № 723-р.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

На даний час одним із найважливіших пріоритетів економічної політики держави є розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні. Зазначене обумовлено наступним.

На 1 січня 2018 р. в Україні налічувалося 11,7 млн пенсіонерів (27,8% загальної чисельності населення), серед яких 2,6 млн – особи з інвалідністю, понад 1 млн – перебувають у складних життєвих обставинах, 0,8 млн – ліквідатори та потерпілі від Чорнобильської катастрофи, 0,6 млн – ветерани війни.¹

Чисельність осіб віком 60 років і старше становила 9,7 млн осіб, або 22,9% загальної чисельності населення. На 100 осіб віком 60 років і старше припадало 79 дітей віком до 18 років і 257 осіб віком 18–59 років.²

За даними ООН, Україна входить в топ-15 країн світу з найшвидшими темпами скорочення населення. Причому у найближчі десятиріччя скорочення населення відбуватиметься майже виключно за рахунок населення працездатного віку. За умови збереження поточних показників народжуваності, смертності та міграцій, ООН прогнозує зменшення чисельності населення України до 2050 р. на 28%, водночас частка осіб віком 60 років і старше зросте до 32%. Середній варіант прогнозу передбачає поступове підвищення сумарного коефіцієнту народжуваності до 1,8 дитини на 1 жінку у 2050 р. і зростання очікуваної тривалості життя в середньому на 5 років; за таких умов

¹ Статистичний збірник «Соціальний захист населення України» / Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск О. О. Кармазіна. — Київ, 2018.

² Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція / Населення (1990-2017), сайт Державної служби статистики України http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ds/nas_rik/nas_u/nas_rik_u.html

населення скоротиться на 18%, а рівень старіння зросте до 34%. Співвідношення між чисельністю населення пенсійного і працездатного віку зросте майже вдвічі. Демографічні зміни в Україні загалом відповідають глобальним тенденціям, але відбуватимуться більш швидкими темпами порівняно з рештою країн світу.³

Низький рівень народжуваності та збільшення тривалості життя матимуть істотні наслідки для публічних фінансів, особливо для пенсійної системи. За інших рівних умов, скорочення чисельності населення працездатного віку обумовить зменшення кількості платників єдиного соціально внеску. Водночас видатки на соціальний захист літніх людей, зокрема пенсійні видатки, зростатимуть разом із збільшенням частки людей похилого віку.

Для відновлення належного рівня пенсійного забезпечення в Україні необхідним є впровадження обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення як додаткового елемента пенсійної системи (так званого другого рівня), з метою формування пенсійних накопичень та збільшення сукупного коефіцієнта заміщення як головного індикатора достатності пенсійних виплат.

Функціонування системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення надасть можливість громадянам України отримувати після досягнення пенсійного віку додаткові пенсійні виплати за рахунок внесків до накопичувальної пенсійної системи. Протягом всього періоду накопичення буде здійснюватися інвестування внесків. Накопичення кожної особи підлягають обліку на індивідуальному накопичувальному пенсійному рахунку такої особи та можуть бути успадковані.

Запровадження системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення поступово приводитиме до підвищення рівня соціального захисту людей пенсійного віку, залучення потужного внутрішнього довгострокового інвестиційного ресурсу, що сприятиме збільшенню інвестицій в національну економіку.

Передумовою запуску другого рівня пенсійної системи повинна стати консолідація повноважень з регулювання та нагляду за суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення в Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Для розбудови системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення у відповідності до міжнародних стандартів та для ефективного функціонування накопичувальної складової пенсійної системи необхідно передбачити закріплення на законодавчому рівні повноважень щодо державного регулювання, нагляду і контролю за установами накопичувальної системи пенсійного забезпечення за Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

---

³ World Population Prospects 2017. United Nations Population Division
<https://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>

3. Суть проекту акта

Законопроектом передбачається встановити обов'язкову участь у системі накопичувального пенсійного забезпечення всіх категорій працюючих осіб до досягнення ними пенсійного віку. Так, учасники системи (працюючі особи) або їх платіжні представники сплачуватимуть у перший рік функціонування накопичувальної системи внески у розмірі 2 відсотків від заробітної плати (доходу) із подальшим щорічним збільшенням внеску на 1 відсоток за умови, що темп приросту середньомісячної заробітної плати (доходу) в Україні, складає п'ять або більше відсотків. Таким чином законопроектом передбачено поступове підвищення розміру внеску до досягнення розміру 15 відсотків від розміру нарахованої заробітної плати (доходу) учасника системи.

Законопроектом пропонується встановити, що кошти накопичувальної системи є власністю учасників системи (осіб, з заробітної плати яких здійснюються відрахування) у розмірі, накопиченому на їх індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках, а у випадку смерті особи право власності на пенсійні заощадження переходять до її спадкоємців.

Законопроектом запропонована комбінована модель функціонування системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка передбачає акумулювання внесків у централізованому Накопичувальному фонді, а також в недержавних пенсійних фондах, допущених до діяльності у другому рівні пенсійної системи шляхом авторизації.

Управління активами коштів Накопичувального фонду буде здійснюватися компаніями з управління активами, допущеними до діяльності в другому рівні пенсійної системи шляхом авторизації.

Зберігання активів Накопичувального фонду буде здійснюватися банками-зберігачами, допущеними до діяльності в другому рівні пенсійної системи шляхом авторизації.

Пенсійний фонд України надаватиме Накопичувальному фонду послуги персоналізованого обліку учасників Накопичувального фонду.

Авторизація компаній з управління активами, зберігачів, недержавних пенсійних фондів та адміністраторів буде здійснюватись шляхом включення їх до Реєстру авторизованих суб'єктів системи накопичувального пенсійного забезпечення за умови відповідності таких суб'єктів встановленим законом вимогам.

Учасник системи повинен обрати авторизовану компанію з управління активами Накопичувального фонду або авторизований недержавний пенсійний фонд.

При цьому свій вибір учасник системи здійснює в електронному кабінеті учасника системи на сайті Пенсійного фонду України або подає заяву встановленого зразка до територіального органу Пенсійного фонду України.

Учасник Накопичувального фонду, який обрав авторизовану компанію з управління активами Накопичувального фонду, повинен також обрати тип пенсійного портфелю - консервативний, збалансований та динамічний, а у разі якщо він не визначився з вибором типу портфелю, він стає учасником

портфелю консервативного типу.

При цьому внески учасників системи, які не визначились зі своїм вибором, підлягають автоматичному розподілу між пенсійними портфелями, управління активами яких здійснюється авторизованими компаніями з управління активами, з якими Радою Накопичувального фонду укладені договори.

Учасник системи матиме право в будь-який час змінити пенсійний портфель або обрати авторизований недержавний пенсійний фонд.

Законопроектом передбачено, що учасники системи будуть мати право на отримання за рахунок коштів системи накопичувального пенсійного забезпечення одноразових виплат, пенсій на визначений строк, довічних пенсій.

Також Законопроектом передбачено внесення змін до низки законодавчих актів України з метою передбачення відповідальності за порушення законодавства у системі загальнообов'язкового накопичувального забезпечення, часткового узгодження норм Законопроекту з нормами чинного законодавства, а також з метою забезпечення передачі функцій із здійснення державного регулювання, нагляду і контролю за установами накопичувальної системи пенсійного забезпечення від Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

4. Правові аспекти

У даній сфері правового регулювання діють Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про депозитарну систему України», «Про ліцензування видів господарської діяльності» та «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту потребуватиме додаткових витрат із Державного бюджету України на створення та забезпечення функціонування Накопичувального фонду (фінансово-економічне обґрунтування додається).

6. Прогноз впливу

Проект акта не стосується питання:
розвитку адміністративно-територіальних одиниць;
громадського здоров'я;
екології та навколишнього природного середовища;
проект акта не впливає на ринок праці.

Разом з тим проект акта стосується учасників накопичувальної системи - усіх працюючих громадян України, які не досягли пенсійного віку, а також компаній з управління активами, зберігачів, адміністраторів недержавних пенсійних фондів та недержавних пенсійних фондів, які виявляють бажання стати суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення шляхом проходження авторизації.

7. Позиція заінтересованих сторін

Прогноз впливу на ключові інтереси заінтересованих сторін додається.

8. Громадське обговорення

З метою отримання зауважень і пропозицій до проекту Закону України «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» текст законопроекту оприлюднено на офіційному сайті Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку в мережі Інтернет - www.nssmc.gov.ua.

9. Позиція заінтересованих органів

Проект Закону стосується інтересів Міністерства соціальної політики України, Пенсійного фонду України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Державної регуляторної служби України.

10. Правова експертиза

Проект Закону потребує проведення правової експертизи Міністерством юстиції України.

11. Запобігання дискримінації

Проект Закону не містить ознак дискримінації.

12. Запобігання корупції

У проекті Закону відсутні правила і процедури, які містять ризики вчинення корупційних правопорушень.

13. Прогноз результатів

Запровадження передбачених законопроектом змін створить правове підґрунтя:

для запровадження другого рівня пенсійної системи – загальнообов’язкової накопичувальної складової пенсійного забезпечення, функціонування якої поступово призводитиме до підвищення рівня соціального захисту людей пенсійного віку, та залучення потужного внутрішнього довгострокового інвестиційного ресурсу, що сприятиме збільшенню інвестицій в національну економіку;

для консолідації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку функцій з державного регулювання, нагляду і контролю за установами пенсійного забезпечення, що сприятиме підвищенню спроможності регулятора в цій сфері.

Голова Комісії

Т. Хромаєв